

sa vida, les flors s'han *esfullat*, / quan del brandó terrific la llum fereix sa vista, / y ab l'esperança, dintre son cor, la por combat», *Atl.* (144); «quan la Teresa dexà 'ls blats, s'adonà de les roselles: eren allí a sos peus, mústegues, *esfullades*, polsoses», Pons i Mass. (*Trascant p. l. S.*, 10); eiv. *esfujà* «deshojar», PzCabr.; *esfulladis*: «va encara pels abismes tombant, rodoladissa, / quan Gerió, allunyant-se'n, Hesperis gira'ls ulls, / y, en sa ilusió, com rosa de bosc *esfulladissa*, / li besa'ls polsos, que ornem, com marc, sedosos rulls», *Atl.* (222); *esfullada*, *esfullador*, *esfulladura*, *esfullament*, *esfullugar*.

+*Refull* 'corrent d'aigua impetuós i perillós' en el riu Ebre (Bladé, *Benissanet*, 115).³ *Sobrefullar*: «que negú no gos emblar cols ni altra hortaliça; que negú no gos *sobrefu<l>lar* blat d'altre; que negú no gos levar pa<l>la de la hon sia justada» en els *Ordonaments de la vila de Valls*, de 1319 (GGC, Tarr., publicat per Morera, p. 789n.).

DERIV. SAVIS: *Foliaci* («que s'assembla a les fulles o que pot desfer-se en fulles», Fontserè, *CiFiNat.*, s. v.). *Foliar*, *foliat*, *foliació*. *Foliador*. *Foliatura*. *Foliol*, *foliola*, *foliolat*. *Bifoliat*. *Exfoliar*, *exfoliació*. *Interfoliar*, *interfoliació*. *Multifoli*, *multifoliat*. *Perfoliat*. *Prefoliació*. *Trifoli*, *trifoliaci*. *Unifoliat*.

CPT.: *Fullagroc*. *Parafulla*; *parafullat*.

¹ Que Busa-N., 1507, no reculli *full* i només *fulla* («de libre, de pergami, de paper, f. o launa de cuy-races, de spasa, de fust»), C-VIII-3, no vol dir res ja que s'inspira en el Nebrija castellà. — ² Citat en Massó i Torrents, *Repertori Po. Cat.*, p. 156. Val a dir que no ens en podem refiar, per la descurança amb què es fan aquesta mena de cites (que no puc verificar en l'arxiu ni tan sols en l'ed. original de Duran i Sanpere). — ³ Cf. s. v. FOLLAR.

Fullador, V. *follar* i *full* *Fullalda*, *fullam*, *fullament*, *fullar*, V. *full* *Fullar*, V. *follar* *Fullaraca*, *fullarasca*, *fullareda*, *fullat*, *fullatec*, *fullateguerar*, *fullatge*, *fullada*, *fulleig*, *fullejar*, *fulleer*, *fullet*, *fulleteria*, *fulletí*, *fulletinesc*, *fulletó*, *fullola*, *fulloldre*, *fullós*, *fullut*, V. *full* *Fulminació*, *fulmicotó*, *fulminador*, *fulminant*, *fulminar*, *fulminat*, *fulmini*, *fulminic*, V. *fulgor*

FUM, del ll. *fūmus* id. □ 1.ª doc.: orígens. (Llull).

«Una vegada se sdevenç, dementre que jo me estudiava en theologia e en filosoffia, que lo lum de una candela encesa devellava per lo *fum* de una candela apagada, lo qual lum, cremant la humiditat e la fredor e seccor del *fum*, qui de costa ell se movia, devella e encès la candela», Llull (*Merav.*, NCl. I, 157.25) (recordem que en *lum* —ll. *lumen*, cast. *lumbre*— va inclosa la idea d'ardència, incandescència); «là és lo foc on ix lo *fum*» en la compilació de proverbis aràbics del S. xiv (*DBal.*); dicc. de rims de JcMarc (1344, 1466); «per aquell bo de la virtut / --- / que venim a molt prop de Déu, / e pot hom dir: —Açò és meu—; / los altres béns, de altre són: / car són de natura o del món; / e lo saber? és casi *fum*!; / sol aquell bé

--- / de tenir dompat l'apetit / a la raó --- pot ésser dit propri del hom», Ausiàs (138.666); «amor de luny e *fum* de stopa tot és hu», «lla hon se fa foc, *fum* n'à de exir», «ne algun plor de tristor, ne negun gel de temor, ne *fum* algú de mals desigs terrenals», JoMartorell (*Ag.* I, 19; II, 31).

Algunes d'aquestes expressions s'anaven gramaticalitzant, i de vegades, més sovint, cristallitzaren en frases fetes, de significat abstracte, com *tenir fum*, altrament en més d'un sentit (i en part més en plural que en singular), que es pot referir a les pretensions, a les reaccions de l'orgull (veg. infra *fumós*); a pressentiments (coses que «olorem»): «havent *fums* que en la causa de suplicació no-s volgués revocar --» en una nota de 1559 (*Ardits* IV, 359); a allò que ho envaeix tot, que abunda infinitament: «en té un *fum*: ponderació de mucho», Monóver (*Canyissas*, 127); «vanitat» > 'exageració enorme', com en el «*fum, fum*, qui en dirà més gran mentida» de la nadala, o en el desvari fantasiós de la que creient-se bruixa pretén ser com *fum* que s'enfila per la xemeneia («*fum, fum*, xemeneia amunt», cançó infantil, *DAG.*), etc.

DERIV.: *Fumada* [1372, JcMarc, 184; *Crònica del Cerimoniós*; Eiximenis, *Dotzen*; JoMartorell, *DAG.*]: «per terra 'ls freixes cruixen y faigs, estriolats, / y la *fumada* y flamas amunt se caragolan / --», *Atl.* de 1867 (I, 37c, però canviat en *fumera* en la versió plena); «preguí aquest tabac: té bona *fumada*», *DAG.*; «a l'encendre avisos i alimares no solament gastaven *téa*, sinó que també feien altra mena de focs, perquè fessen *fumada*» em conten a la vila d'Eivissa (1963).

Fumar intr. 'escampar fum un incendi' [Jaume I; JcMarc, *fuma*, 439; «fer fum o traure fum», OPou, *TbPu.*, 222], i ben entès que avui encara diem que *la sopa calenta fuma o les xemeneies fumen*; tr. 'embrutar de fum', d'on es va passar a l'ús causatiu (fer fumar el tabac encès), *fumar cigarro* o *pipa*, i a l'ús transitiu absolut (*jo fumo o no fumo*); *fumador* [Lacav.]: «dóna'l a algun amic o parent *fumador*», Narcís Oller (*Notes d. c.*, 59), i també 'indret on es fuma', *fumarro*. *Fumat* 'ennegrit de fum' [1497, *DAG.*; «cosa molt fumada, fumósus», OPou, *TbPu.*, 222-3]; *Sant Joan Fumat*, llogaret de l'Urgellet; 'cep que produeix un raïm de gra de color roig tirant a cendra' (Reus, *DAG.*); «ahumado, enfadado», eiv. (PzCabrero); en aquest sentit també *afumat* en el Pall. i comarques veïnes de l'arag.: a la gent d'un poble de la vall d'Assua els apliquen el malnom ètnic d'*afumats de Careg* (situat a gran altura vora el fons d'un riuet abundós, es veuen acorralats tot l'hivern a la vora de la llar) (Pol, JoLluís); *afumada*, *afumador*, *afumament*.

Fumada 'ocellet negre' (Granyena de les Garrigues, 1936); *fumadell* i més sovint canviat en *fumarell* (per influència dels noms d'ocell com *passarell*, *saltarell*, *cagarell*), també negrós: «el verano, cuando abundaban los *fumarells*, pequeñas gaviotas del lago, que aprisionaba por medio de una red, --», Blasco Ibáñez (*Cañas y barro*, p. 62); «espècie de gavina, molt *xarraire*, més gran i menys blanca que les *mongetes*», Pal-